PROJEKT
Do ustanowienia Banku Kraiowego.

KAżda Ustawa, gdy nie iest dla ogulności uciążliwa, a dla szczegulności użyteczna, y potrzebna iest każdemu Narodowi, miła y przyiemna.

Ktoż nieprzyzna, iż Stan teraźnieyszy Oyczyzny Naszey ogołocony z pieniędzy, co raz do większey nachyla się zguby; Handel go poratować nie potrafi, bo Produkta Kraiowe dla rożnych zawad, niemaią swego pokupu, y bardzo małe wprowadzaią do Kraiu pieniądze.

Fundusze do podatkow publicznych ustanowione, niedostarczą zapewne gotowym opłacać się groszem, gdy wpływać w nie Metal nie będzie.

Y choć mamy w Kraiu Naszym realne bogactwa, to iest: żyzne Ziemie, co nas w chleb y inne pierwsze potrzeby do życia służące opatruią; Lecz gdy Nam Metalu brakuie kursuiącego, ruynować ie koniecznie musiemy.

Bo gdy przybraknie komu pieniędzy, czyli to na opłacanie podatkow publicznych, czyli na uiszczenie się swemu wierzycielowi, lub na inną nagłą potrzebę przy rzadkości pieniędzy, Wsie wielkiey ceny za bezcenność hartować, marnować, zastawiać, y przedawać musi.

Lichwa wzięła gorę, rzadkość Metalu ią urodziła, tey nayostrożnieysze Prawa nie wykorzenią, bo potrzebuiący, naytwardsze kondycye przyimuie.

Uczy nas teraźnieysze doświadczenie, że Prawo iest po pięć od sta ustanowione, a nikt go niedopełniał, bo Metal rzadki, a potrzebuiącycb go iest wiele; więc trzeba lekarstwa na tę chorobę.

Innego sposobu nie masz, iak Handel upadaiący podeprzeć, sytuacyą każdego Obywatela polepszyć, Produkta Kraiowe w gorną cenę wprowadzić, y każdemu do rękodzieł, y do Industryi zdatnemu usłać łatwość, a to się wszystko zrobić nie da, bez zagęszczenia pieniędzy, y łatwego w Kraiu ich kredytu.

Ten zaś łatwy kredyt, y zagęszczenie kursuiących pieniędzy, inaczey się ubespieczyć niemoże, tylko przez ustanowienie od Stanow Seymuiących Banku publicznego Kraiowego, iak się w rządnych praktykuie kraiach.

1mo. Ten Bank dać y pożyczać pieniędzy potrzebuiącemu powinien, na zastawy ruchome y nieruchome *prævia taxatione rerum*, & *Bonorum* z prowizyi po pięć od sta na rok rachowaney, od Dobr nieruchomych; a zaś od ruchomych y zastawow po sześć od sta, lecz pułroczney Prowizyi należytość z gory zaraz do Banku się wnosi, y tak w każdym puł roku *anticipativè* oddanych z Banku pieniędzy, Prowizyą opłacać należy.

2do Ten Bank kupować za zgodą umowioną z właścicielami Kraiowe Produkta, y oneż znowu za Granicą przy opłacie Cła należącego do Skarbu odprzedawać, y zysk na umocnienie Banku obracać będzie obowiązany.

3tio. Kupcom handluiącym Zagranicznym wszystkie Kraiowe Towary przystawiać będzie Morzem y londem.

4to. Wprowadzać do Kraiu Srebro y Złoto, y opatrywać tymże Metalem potrzeby Menniczne.

5to Manufaktury nowe ustanawiać, ktorych ieszcze Kray niema, a stare potrzebnemi pośiłkami y pieniędzmi zasilać.

6to. To wszystko, co do ubogacenia Kraiu należeć będzie, wprowadzać, y handel w Produktach Kraiowych umacniać obowiązanym zostaie.

A że na ten Bank potrzeba funduszu, takowy się wynayduie, ktory Dobr Krolewskich, Duchownych, y Ziemskich niedotyka, a pożyteczną obiecuie im korzyść.

Stan Kupiecki w Kraiu Naszym iest nayszczęśliwszy, bo ten mało podatkuie, a wiele zyskuie, bo ten Cła, co od Towarow wypłaca z kieszeni kupuiących na powrot odbiera; Niechże ten Stan dla miłości tego Kraiu, w ktorym się bogaci, dość lekką uczyni ofiarę, to iest: aby każdy Bankier maiący Kantory od Patentu pozwalaiącego sprawować Bankierstwo, wniosł do Banku publicznego Czerw: Zł: 300. lub więcey, podług proporcyi zyskow w Kantorach.

Kupcy handluiący, Magazyny y Sklepy maiący, ogułem y szczegułem przedaiący, wszyscy ogulnie bądź Chrześcianie, bądź Zydzi w Koronie, y w W. X. Lit. handluiący, wnieść maią do tegoż Banku *raz naza. wsze* podług proporcyi 1000. 500. y 300. Zł. Kramarze po Zł. 50. Przekupnicy, Przekupki, handluiący po Wsiach, po Domach chodzący, po Kraiu, y po Ulicach, po Zł. 50. a każdemu z nich, ktory raz nazawsze od pozwalaiącego Patentu wniesie do Banku wyżey wyrażoną należytość, wolność będzie dana po całym Kraiu Polskim, y W. X. Lit. handle, według sposobności swoiey odbywać y prowadzić.

Nowo przybyły Kupiec, nic w Kraiu przedawać niebędzie powinien, poki takowegoż pozwalaiącego handlu Patentu *raz nazawsze* nieopłaci, wyłączaiąc iedynie Poddanych Nayiaśnieyszey Imperatorowy Jeymci całey Rossyi, na fundamencie Traktatow.

A że Bank bez Mennicy iest iak ciało bez duszy, więc te dwie istności złączyć koniecznie należy. Ze zaś Mennica bez Metalow iest czcza, y prożna, Bank tedy wyszukiwać materyały powinien, a Mennica nieustannie kuć pieniądze, y Kray niemi zagęszczać.

Na ten tedy koniec trzeba utworzyć Kommissyą Bankową, z sześciu mniey lub więcey złożoną Osob. Ci zawiadować tym wyżey wyrażonym funduszem powinni, y to wszystko czynić, co się wyżey wyraziło, y na każdym Ordynaryinym Seymie, tak z funduszu, iako też z zyskow od niego pochodzących ścisły rachunek oddawać maią.

A że iawnie się okazuie to, iż Zydzi mimo wszelkiey pilności Officyalistow Skarbowych, wywożą za Granice Naszą Srebrnę dobrą Monetę, y Kray z niey ogołacaiąc ubogim go czynią; ostrość Prawa nic niepomaga, bo dla niegodziwego zysku, nieustannie go przestępuią; więc wstrzymać się będą musieli od tego zakazanego *handlu*, gdy Stany Seymuiące włożą na każdy Kahał obowiązek, aby rok rocznie pewną kwotę Srebra Grzywien *in natura* do Mennicy przystawiali. Mennica ceną przyzwoitą zapłacić im to Srebro będzie obowiązana: tym sposobem iuż Srebra za Granice wywozić nie będą, bo ie muszą zachować, do dopełnienia swoiey powinności, a za każdą Grzywnę, gdyby iey ktory Kahał w naturze niedostawił, winą 30. Zł. Polskich karany będzie.

Od Złota y Srebra w Szynach, ktore Bank za sprzedane Produkta Kraiowe do Państw Rzeczypospolitey wprowadzać będzie, opłacać niepowinien cła.

A że we Francyi Luidory, w Państwach Krola Pruskiego Fridrixdory maią swoią kurrencyą, y wygodną dla Kraiu czynią Monetę. Więc Stany Seymuiące niech dozwolą Mennicy J. K. Mci w lidze rowney, iak w Państwach Zagranicznych bić takową Złotą Monetę, pod tytułem: Stanisławdory w trzydzieści Zł. Polskich kursuiącą. A tym sposobem zagęszczą się pieniądze w Kraiu, gdy Kommissya Bankowa handel pomnoży, a nim do Kraiu wprowadzi Złoto y Srebro.

Zeby zaś ta Kommissya Bankowa nie była w swych czynnościach martwa, potrzeba iey dać moc sądową, ale tylko w niżey następuiących Artykułach.

1mo. Gdyby ktory Subaltern wykroczył, y swoiey powinności zadosyć nieuczynił.

2do. Gdyby kto zastawione Bankowi Dobra poźnieyszemi długami chciał obciążać.

3tio. Gdyby ktory Kupiec Bankowi zadłużony chciał bankretować.

4to. W przypadku zdrady y defraudacyi Bankowych pieniędzy.

5to. Gdyby kto w czasie anticipative pułroczney Prowizyi od Summy nieopłacił, lub Oryginału na rekwizycye od Kommissyi Bankowey niechciał oddawać.

W innych zaś Materyach, oprocz tych pięciu Artykułow, rozciągać mocy Sądowey taż Kommissya Bankowa władzy mieć niepowinna.

A że iuż Rzeczpospolita oddała Mennicę Krolowi Jmci, a ta Kommissya Bankowa z Mennicą złączona; więc mianowanie, y uprzywileiowanie Osob na urzędowanie tey Kommissyi do Krola Jmci należyć powinno.

Ze zaś taż Kommissya Bankowa na pożytek Kraiu handel nieustanny z Państwami Zagranicznemi prowadzić iest obowiązana; więc wszystkie trudności, ktoreby z tego kanału wypływały, Rada Nieustaiąca (do ktorey Kommissya Bankowa ma się zawsze udawać) ułatwiać ie, y finalnie rezolwować będzie mogła; nawet wewnętrzną do rządu Ordynacyą, utworzenie potrzebnych do tego dzieła Subalternow z samey Szlachty Polskiey, wyznaczenie wszystkim przyzwoitey Pensyi, także sposob wybrania tego funduszu, też Ordynacyą Kommissya Bankowa między sobą uczyni, y do approbacyi Rady N ieustaiącey ią poda.